

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **309**

B. Luiten

Niet klagen

MEDITATIEF **312**

Jos Douma

Schuilen bij God

WANDELEN MET GOD **313**

G. Zomer jzn

'Typisch Gispén...'

ACHTERGRONDEN **315**

C. Trimp

'Evangelische dogmatiek'

WOORD/WEERWOORD **317**

A.N. Hendriks

Rond het ambtelijk spreken

C.J. de Ruijter

Het 'plus' van het ambt

SCHRIFTSTUDIE **319**

A. Geelhoed

Eva en David

EVANGELISATIE
EN ZENDING **323**

Jac. Kruidhof

Het Lam volgen

en verder...

Nieuw uitgekomen/Lied/
Meegelezen/Uit de kerken

NIET KLAGEN

Christen-zijn is duur. De kerkelijke bijdrage liegt w niet om. Daarnaast betaal je aan de zending, de evangelisatie, de verre naasten, de theologische universiteit, het bouwfonds, het verenigingsleven, en noem maar op. En niet te vergeten de scholen en het reisgeld van de kinderen. Ook de christelijke bijdrage in politiek en samenleving kost geld, al die lectuur, en de bescherming van het ongebooren kind. Dat kan een mens toch allemaal niet betalen? Christen-zijn kost ook zoveel tijd. Je kunt elke avond wel twee keer vullen mei een belangrijke activiteit. En er is ook zoveel te lezen. Zou iedereen dat echt doen? Wie houdt dat vol?

De vorige week ging het over predikanten, die niet moeten zeuren. We zagen, waar die opmerking vandaan kwam. We ontdekten ook, dat dergelijk kreten geen recht doen aan de inhoud van het ambt. Inderdaad, een ambtsdrager moet niet zeuren. Maar niet, omdat zijn werkuren wel zouden meevallen.

Maar omdat je in dienst van Christus veel meer ontvangt dan je ooit kunt geven.

Wanneer dat geloof je ~~~ ding is, houd je het lang vol. Maar dat geldt niet alleen voor ambtsdragers. Dit is basis-materiaal voor heel het kerkelijk leven. Vandaar dit vervolg.

Reden tot klagen

Er is heus wel reden tot klagen. Financieel vallen er gemene klappen. De christelijke gezinnen zijn meestal wat groter dan gemiddeld. Zij worden onevenredig zwaar getroffen door de gigantische bezuiniging op de kinderbijslag, die zich in deze jaren voltrekt. Terwijl juist de **kinderen uit** deze gezinnen soms al jong naar streekscholen gaan, en daardoor meer kosten. Soms zijn er uit één gezin drie of vier kinderen tegelijk op het openbaar vervoer aangewezen. Maar voor **die** buitengewone lasten bestaat er geen belastingaftrek. Terwijl ook de **tege-**moetkoming in de reiskosten wordt

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGEREDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RUIJ-
TER, DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRMFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kam-
pen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studen-
ten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN0165-5191

afgebouwd. Dat **hakt** er stevig in!

En zo zijn er **wel meer** voorbeelden
te **noemen**, dat je je juist ais **chris-**
ten benadeeld kunt **voelen**.

In tal van **beroepsgroepen** wordt de
wildgroei fors aangepakt door be-
perkende maatregelen. Als christen
voel je de pijn daarvan ook, terwijl
je altijd je best hebt gedaan in alles
eerlijk te zijn.

Voor **straatevangelisatie** kun je ter-
nauwernood vergunning **krijgen**
om twee à drie uur per week een
beperkte geluidsversterking te ge-
bruiken. Maar als een kermis zich
aandient, is er elke dag een onge-
kend verlot voor het meest uitbun-
dige lawaai, tot diep in de nacht **en**
tot op zondag toe.

Bij sollicitaties merken **onze** jonge-
ren nogal eens, dat hun christen-
zijn niet positief gewaardeerd
wordt. Discriminatie mag natuur-
lijk **niet**, maar bewijs dat maar **eens**
wanneer je toch het gevoel hebt dat
je om je geloof bent afgewezen.
Deze lijst is waarschijnlijk zonder
moeite uit te breiden. Reden tot kla-
gen te over.

De kerk is ook niet alles

Daarnaast kan **ook** de kerk te wen-
sen overlaten. Mensen kunnen zo-
maar verwachten dat je overal aan
meedoet en aan bijdraagt, zonder
enige ruimte te laten voor **een** ande-
re invulling of benadering.

Je wordt overal verwacht, maar
wie komt er bij jou? Waarom zie je
op vergaderingen steeds dezelfde
mensen wel en dezelfde mensen
steeds niet?

Waarom kunnen mensen **soms** zo
slecht luisteren **naar elkaar**? Waar-
om is er zoveel afstandelijkheid?
En waarom kost het zoveel moeite
om fouten toe te **geven**?

Waarom kan er zo weinig veran-
derd worden? En waarom zitten we
vast aan taal en vormen van een
verleden tijd?

En ga zo maar door.

Christen-zijn valt niet mee. Het
kan een last met zich meebrengen,
die niet in werkuren is uit te druk-
ken.

De kostbare parel

Het antwoord hierop is niet, dat het
allemaal wel meevalt. **Of** dat je niet
moet zeuren. Met zulke opmerkin-
gen is niemand geholpen. Ze zijn
ook niet naar de **Schrift**. Nergens
lezen we daar, dat de miskenning
door de wereld wel meevalt. **Of** dat
misstanden in de kerk niet pijnlijk
zijn.

Maar **we** lezen wel wat anders.

Bijvoorbeeld, dat het **Koninkrijk**
van God net is als een zeer kostba-
re parel. Als je die **wilt** bezitten,
kost het je alles.

De parelkoopman, die er verstand
van heeft, bedenkt zich geen twee
keer (Mat. 13 : 45, 46). Hij doet
heel zijn bestaande voorraad **weg**,
om die ene parel te kopen. Daar
kies hij voor.

Dan heeft hij dus die ene parel. De
rest is weg. Hoor je hem klagen?
Nee, hij is blij. Er is een eind **geko-**
men aan **d** zijn zoeken, de hoogste
pracht heeft **hij** gevonden. De rest
kan hem gestolen worden.

In die gelijkenis gaat het over méér
dan een parel. Het gaat over het **Ko-**
ninkrijk van God, dat door Gods ei-
gen Zoon ontsloten wordt. Wie
daarvoor kiest, weet dat de wereld
hem niet **begrijpen** en niet eren zal.
Moet je daar dan over klagen?
Nee, want het verlies **wordt** ruim-
schoots vergoed door de eer en de
liefde **die** God je geeft.

Er zijn landen, waar de christen
wordt vervolgd. Waar hem letter-
lijk alles wordt afgenomen **terwille**
van zijn keus voor Christus. De
Heer prijst hen, die dit blijmoedig
aanvaarden. Want in geloof mogen
zij **zeker** weten, dat hun grootste
bezit door niemand kan worden af-
gepakt (**Hebr.** 10 : 34).

Op die manier bekeken kan kla-
gen een uiting zijn **van** kleinge-
loof. Want al is de prijs **voor** het
christen-zijn nog zo hoog, wat je
daarvoor in Christus terugkrijgt is
oneindig veel meer. Alleen wan-
neer je dat niet goed ziet, als de
parel dof lijkt, **kun** je je keus be-

Wat kost het leven van een kind?

Wanneer God zijn Koninkrijk opent, geeft Hij duidelijk aan dat Hij **ook** de kinderen verwacht. Zijn verbond, van geslacht op geslacht, houdt de belofte in dat er kinderen zullen komen en dat zij ten volle mogen delen in alles wat God geeft. **Als** christen kies je daarvoor. En je zou voor geen goud de **belofte** willen missen, dat ook je kinderen in Christus heilig zijn.

Hetgeen vraagt om nadere invulling, in de opvoeding en in het onderwijs. Dat **kost** geld. Telkens opnieuw kom je voor keuzes te staan, **want** je kunt je geld maar **één** keer uitgeven. Wat wordt het: een maandkaart voor de bus of de trein naar school, of iets anders? Die keus wordt moeilijker, subsidies vallen **weg**. Maar als je ze bewust en in geloof maakt, **terwille** van het **gereformeerde** onderwijs van je kind, doe je dat niet klagend. Want je kiest **voor** het (eeuwig) leven van **je** kind.

De blijmoedige gever

Het kerkelijk leven is inderdaad niet gratis. Je bijdrage wordt **eerlijk** naar vermogen verwacht, **voor** meerdere **doeleinden**.

Toch heeft God een hekel aan een gift, die gedwongen is of met tegenzin wordt afgestaan. **Ook** in dit verband valt het **woord** 'blijmoedig': God heeft **de** blijmoedige gever lief (2 Cor. 9 : 7). Want het gaat Hem niet om je gave, maar om jezelf, in je bereidheid alles aan Hem te geven.

Daarmee is dus beslist niet gezegd, dat alleen die offergaven van harte kunnen **zijn**, die **gemakkelijk** te brengen zijn. Integendeel: juist als de afweging zwaar valt, gaat **de** motivatie diep. Misschien zijn we dat wel een beetje ontwend, in de **welvaartstijd** van de afgelopen tien, twintig jaar.

Sterker nog: als je het **zó** niet geven kunt, **van** harte en met liefde, houd het geld dan liever bij **je**.

Denk aan het voorbeeld van Ananias en Saffira (Hand. 5). Zij konden het voor **hun** gevoel niet maken, om **achter** te blijven in het spontane **liefdebetoon**. Maar in plaats van hartelijke liefde en dankbaarheid legden zij **in** hun gave **koele** berekening. Op die manier gebracht, hadden ze het geld beter bij zich kunnen houden. Gaven zonder Liefde zijn **een** stil **bedrog**.

De liefdevolle inzet

Van **de** ambtsdragers wordt gezegd, dat ze **hun** werk niet zuchtend moeten doen (Hebr. 13 : 17). Daarin **zijn** zij een voorbeeld voor de gemeente, zodat dit **woord** zonder enig probleem **tót** iedere gelovige uit te breiden is.

Als je besluit je in te zetten voor een bepaald werk, **doe** dat dan van harte, en blijf anders **weg**. De vele gaven, opgesomd in 1 Cor. 12, functioneren door de onderlinge liefde (1 Cor. 13), en anders functioneren zij niet. De cimbaal geeft dan nog wel geluid, maar het is geschetter geworden, de warme **klank** is eruit.

Van **belang** is daarbij wel, dat ieder echt kiezen kan wat bij hem of haar past als bijdrage aan het kerkelijk leven. Stilzwijgend kan hier of daar de verwachting leven, dat iedereen altijd overal bij verwacht **wordt**. Met als gevolg, dat menig een dat niet volhoudt, en dat anderen al zuchtend komen. 'Alweer een avond', zeggen we dan tegen elkaar.

Als ieder nu eens **één** of twee **keuzes** maakte, om daarin **zich** te geven. Dan **kan** dat veel meer persoonlijke aandacht **krijgen**, terwijl door ieders verschillende aanleg toch het geheel van het **kerkelijk** leven wel draaien zal. De hand **hoeft** alleen maar een hand te **zijn**, en de voet een voet. **Dan** overvraag je **elkaar** niet, terwijl toch ieder zich helemaal geven kan.

Grondhouding

Zo **komen** we echt op allerlei ma-

nier tegen in de **Schrift**, dat je als christen positief kiest voor een leven met **God**. Een leven, met alles erop en eraan. Je gaat belangrijk vinden, wat God belangrijk vindt: het behoud van mensen, een levende kerk, een rechtvaardige samenleving, het betoon van barmhartigheid en een gelovige toepassing van al zijn gaven. Daarheen gaan voortaan je aandacht, je inzet en je Financiële bijdragen. Zoals **Christus** alles gaf, om Verlosser te zijn voor **talloze** mensen, zo **kijken** wij als christenen tegen het leven aan in deze wereld. Niet met onszelf in het middelpunt, niet **met** allerlei voorbehoud, niet met verlangens of een geldstroom **buiten** het **Koninkrijk** om. Anders zit daarin juist onze kwetsbare plek.

Zijn wij **dan** zo sterk, dat **we** nooit meer klagen? Waarschijnlijk niet. Toch zal door Gods genade in heel het kerkelijk leven **toonaangevend** zijn, dat de christen, al houdt hij niets meer over, de meest bevoorrechte van alle mensen is. Want zijn grote schat is in de hemel, waar geen dief of roest ze schaadt.

Om Christus' wil

Maar hoe **kun** je een **kerk** liefhebben, waaraan nog zoveel mankeert? Werken **allerlei** teleurstellingen toch het klagen niet in de hand? Ook het laatste woord zal een geloofswoord zijn. De kerk, in al haar menselijke bekrompenheid, is **van Christus**. **Ze is zijn bruid**. Als **Hij** haar zijn eerste liefde geeft, dan kan zij mij niet te min zijn.

Als iemand reden tot klagen heeft, is Christus dat. Maar Hij draagt en zet Zich in, met alle liefde.

Iedere christen **kies**t in Christus voor diezelfde gezindheid. Dan zijn we niet zielig, maar **rijk** en vol verwachting.

M meditatief

Wie bang is, zoekt een plek om weg te **kruipen**. Een plek waar veiligheid en geborgenheid te **vinden** zijn. Wie **huilend** leeft, zoekt ruimte om te schuilen. Wie leeft met een hart vol **onrust**, opgejaagd al-
maar opgejaagd, nergens thuis, overal ontheemd, wie leeft als vreemdeling onder de mensen, verlangt naar een plek waar nist is en vrede wordt gevonden.

Bij **God is een plek** waar je veilig bent en geborgen. Waar rust is en **vrede**. Een plek om te schuilen. In de schaduw van zijn vleugels is ruimte voor de achtervolgde, de opgejaagde, de **onrustige**, de dakloze, de ontheemde, de **vreemdeling**.

God Zelf is een **schuilplek**. Hij is een **Rots**: **vaste** grond **onder** mijn voeten. Midden in een zee van aanrollende golven die me overspoelen willen, sta ik op Hem. En niets of niemand kan dan nog bij me komen. Ik schuil op **mijn** Rots.

God Zelf is een schuilplek. Hij is een Burcht: **groot** en **sterk** staan Zijn muren om mij heen. Ontoegankelijk voor **mijn** vijanden. En voor mij een grote **ruimte** om thuis te zijn. ik schuil in mijn Burcht.

God Zelf is een **schuilplek**. Hij is een Schild: tegen de pijlen van mijn vijand **bescherm**t Hij **mij**. **Tegen** Hem ketsen de stenen af die

mijn leven bedoelen te doden. Ik schuil achter **mijn** Schild.

In de schaduw van Gods vleugels is **mijn** schuilplek. Een plek om weg te kruipen. Dicht tegen God **aan**. Intiem. Vertrouwd. Veilig. Warm. Mijn angst smelt weg. Van **vreemdeling** word ik kind. De onrust breekt stuk. En de vlucht heeft een eind.

Ik **huil** bij God. Ik schuil **bij** God. Hij slaat Zijn vleugels om **mij** heen.

God

*wees als ik Ruil
een schuilplek voor mij
om naar toe te vluchten*

God

*bij U schuil ik
onder Uw vleugels
~~intieme~~ veiligheid*

Amen

'TYPISCH GISPEN...'

over herkenning in het hiernamaals

Wandelen met God

Typisch geloof

Op mijn artikel 'Samen met hen en zo samen met Hem' zijn enige reacties gekomen. Ik stelde daarin dat **we** elkaar na dit leven zullen herkennen. Dat wordt ontkend. Iemand vond mijn geloof 'typisch', niet goed passend in de traditie van ons geloof. Herinnerd werd aan meerdere preken, **waarin** het leven van **straks** als totaal anders wordt voorgesteld. Straks **telt** alleen de relatie met Christus. Onderling zijn wij dan **broeders** en **zusters** van elkaar. Heeft de Here **Jezus** zelf niet in Lucas 8 : 19-21 en Johannes 19 : 26, 27 de bloedband ingeleverd voor de **geloofsband**?

Traditioneel geloof?

Is mijn geloof dus wel traditioneel? Ik herinnerde me een anekdote van de vergadering van de verenigde synode in 1892. Ds. H. Bouma vertelt daarvan in zijn boek *De vereniging van 1892*.² Op die synode **wordt** door ds. Gispén in het bijzonder prof. **Van Velzen** verwelkomd. Hij is al oud, en iedereen **beseft** dat deze broeder 'eerlang **heen** gaat in de vreugde van zijn Heer'. Bouma vertelt: 'Typisch Gispén, eindigt hij: Ik weet niet, hoe het in de hemel is, maar als de gelukzaligen daar met **elkaar** spreken en **belang stellen** in den strijd en de blijdschap der kerk op aarde, vertel dan uw oude medestrijders **wat gij** hier hebt aanschouwd, en hun vreugde zal groot zijn, als Gij hun toeroept: ze zijn een!'

Augustinus' geloof

Opvallend is ook hier het woord 'typisch'. En dus nogmaals vraag

ik: is dit typische geloof **a-traditioneel**? Ik **vertelde** in mijn vorige artikel van het boek van dr. **Hoek**? Hij citeert **Augustinus**, die aan een weduwe deze **troostwoorden** geschreven heeft: Wij hebben onze dierbare overledenen niet verloren, **maar** hen alleen **vooruit** gezonden; ook wij zullen dit leven verlaten; we zullen een leven binnengaan waarin zij ons **nog** dierbaarder zullen zijn dan **vroeger**, omdat we hen nog beter dan vroeger zullen kennen; en we zullen hen daar liefhebben zonder de vrees opnieuw van hen gescheiden te worden.

Het geloof van Veenhof

Ook werd ik door iemand herinnerd aan een artikel in ons blad uit 1952.⁴ Het is geschreven door prof. Veenhof. Het is een **In Memoriam** naar aanleiding van **het** overlijden van prof. Holwerda. **Veenhof**: 'Nu is hij bij ons vandaan. Nu is **hij** bij "zusje" (zijn jonggestorven dochtertje – gz) naar wie hij zo onuitsprekelijk verlangde. Nu is hij bij Schilder, die hij al **meer** waardeerde en **liefkreeg**. Nu **spreken** ze misschien wel samen over onze zorg, onze strijd – onze zonden. Nu roepen ook zij met de andere verlossenen: Here, hoe lang nog?' Mijn 'tipgever' liet mij ook een brief zien van de hand van **Veenhof**. Indertijd was hij hierop **aangesproken**. Hoe kon hij dit zo zeggen? Is er dus in de hemel zo'n herkenning? **En** waar staat dat volgens **Veenhof** in de Bijbel? De professor antwoordt met een Schriftbewijs: Lucas 16 : 9. Het woord van de **Here** Jezus over dat wij vrienden moeten maken met behulp van de onrechtvaardige mammon, opdat

zij ons in de eeuwige tabernakelen zullen ontvangen.

Ook Greijdanus

Er is natuurlijk meer te noemen. **Prof. Greijdanus** **gewaagt** stellig van **herkenning** in de hemel, **als ook in de hel, als hij commentaar**⁵ geeft op wat overigens in Lucas 16 staat: de bekende gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus. Maar mij intrigeerde die tekstverwijzing van Veenhof. Immers, dat **woord** geeft zozeer **weer** het belang van dit geloof. En het is daarom dat ik graag dit geloof overdraag. Daarvoor wil ik **ook &** ruimte hebben. En ik wil dus niet voor 'typisch' worden gehouden!

Belangrijk geloof

Dit geloof is namelijk niet maar van belang voor ons samenleven straks in de hemel en op de nieuwe aarde. Het heeft **ook** grote **betekenis voor ons leven hier en nu**. **En** in de eerste plaats denken we dan natuurlijk aan al diegenen die treuren om hun **doden**. Wat een troost te mogen weten dat we elkaar zullen terugzien terugkrijgen! En hoe moeilijk zijn voor **zodanigen** de preken die bedoelde **herkenning** ontkennen.

Geloofsprobleem

Het is ook daarom, dat ik in mijn vorige artikel heel voorzichtig (wie ben ik?) enige kritiek gaf op een passage uit Schilders boek *Wat is de hemel*? Daar wordt toch al te zeer **deze** zaak afgedaan als 'een probleem van het kerkhof'. Daar waar men **vraagt**: Zien wij hen **weer**...? ⁶ Alsof dat geen heus pro-

N nieuw uitgekomen

Kok Voorhoeve i.s.m. CeGe boek,
f 14,90 (60 blz.).

'In de kerk zie ik het niet zitten',
een poging tot herstel van het ge-
sprek tussen kerkelijken en buiten-
kerkelijken, tussen **kerkelijk** gebon-
den ouders en kinderen voor wie
de **kak** van geen betekenis meer is,
door J. lonker.
Kok Kampen, f 24,90 (134 blz.).

De verzorgingsstaat voorbij, over
de grondslagen van sociale zeker-
heid. De **auteurs** zijn G.M. Koning,
dr. R. Kuiper en drs. T. van de La-
gemaat.
Marnix van St. Aldegonde Sticht-
ting, f 13,90 (99 blz.).

*Het GPV in de gemeenteraad, deel
I, Groen* van Prinsterer-reeks 79.
Drs. Th. Haasdijk schrijft in deze
brochure over uitgangspunten, rege-
lingen en **praktisch** functioneren
van het GPV in de **gemeentepoli-
tiek**.
De Vuurbaak, f 15,90 (76 blz.).

Uit de 'Reformatie **Reeks**': *Seksua-
liteit, bijbelse lijnen en facetten*.
Dit boek, onder redactie van dr.
J. Schilperoort (medicus), geeft een
principiële en een **praktisch-pasto-
rale** bezinning op **zaken** rond sek-
sualiteit.
Kok Voorhoeve, f 22,90 (120 blz.).

De *Pyroomaan*, een kinderboek ge-
schreven door **Lenze** L. Bouwers.
Kok Voorhoeve, f 13,90 (72 blz.).

Uit de **serie** 'Woorden om mee te
leven', **honderd** teksten over *Tijd
en eeuwigheid*. De samenstellers
zijn Ad van Noord en **Richard** Vis-
singa (resp. predikant te **Usselmui-
den** en Kampen in de **synodale** Ge-
ref. Kerken).
Uitgeverij Kok, f 24,95 (45 blz.).

bleem mag zijn!? En wel een echt
geloofsprobleem! Zie eens hoe Tet-
tie Hordijk-van der Wielen⁷ wor-
stelt met deze moeite. In *EO's Vi-
sie* stond eind vorig jaar een ge-
sprek met haar. Zij moet haar zoon-
tje Pieter missen. Ze **voelt** zich nog
intens met hem verbonden. En ze
kan als ze **bidt** zomaar zeggen:

**'Here, wilt u de groeten doen aan
Pieter'.**

Dat ontroert mij, en het bevestigt
me in **mijn** geloof.

En zelf heb ik meer **dan** eenmaal
bij het afscheid van een stervende
te horen gekregen: Tot **ziens** bij de
Here. Daarbij schieten je de tranen
in de ogen. En het **verlangen** naar
het weerzien is gewekt. En dat wil
niet meer uit **mijn** geloof worden
weggedrukt.

Temeer dus niet, omdat het nog zo-
veel meer consequenties heeft voor
ons leven met elkaar nu. Er kunnen
— om **slechts** iets te noemen — zo-
veel belemmeringen zijn in & om-
gang met **elkaar**. En hoe goed is
het **dan om** te weten dat die straks
zijn weggenomen. In de **toekomst**
leven we **ook** in de **zuiverheid** van
een **harmonische** omgang met el-
kaar. En dit **vooruitzicht** verlost
van velerlei kramp in om bestaan
van nu!

Typisch het geloof

Ik hoop dus maar dat de herken-
ning in het hiernamaals typisch is
voor het geloof dat **ons** van de va-
deren is overgeleverd.

¹ Zie *De Reformatie* van 30 november jl.

² A.w., blz. 1.67.

³ Dr. J. Hoek, *Voorbij de dood*, Zoetermeer
1996.

⁴ *De Reformatie*, jrg. 27, blz. 260v.

⁵ K.V. Lucas dl. II, blz. 84v.

⁶ A.w., blz. 125.

⁷ Vgl. Tettie Hordijk-van der Wielen, *De
kleine profeet*, Barneveld 1996.

Geloven voor kritische denkers,
door Jürgen Spieß. Hij gaat in op
de meest gehoorde **argumenten** te-
gen het geloof van de **zijde** van
vooral **studenten**. Deze uitgave is
tot stand gekomen in **samenwer-
king** met IFES-Nederland. IFES is
een wereldwijde beweging van
christen-studenten.

Kok Voorhoeve/IFES-Nederland,
f 14,90 (87 blz.).

Oorsprong in Ontferming, kernmo-
menten in het **relaas** van Exodus
door K.B. Holwerda (Ned. Geref.
predikant 'buiten dienst'). De au-
teur laat zien dat de uittocht van Is-
raël meer is dan enkel een politiek-
sociale bevrijding. Uit het boek
Exodus blijkt dat Israël bestaat
door Gods **ontferming**.

Kok Voorhoeve, f 18,90 (94 blz.).

Het beste komt nog, een bundel
schriftoverdenkingen van C. Hui-
zinga (o.a. voorzitter van het Cen-
traal Diakonaal Comité van de
Ned. Geref. Kerken).

De auteur schrijft over ziek zijn en
beter worden, sterven en opstaan in
bijbels perspectief.

Kok Voorhoeve, f 19,90 (116 blz.).

Naar de tafel van de Here, een
handreiking ter voorbereiding op
de viering van het Heilig Avond-
maal. Voor elke dag van de **voorbe-
reidingsweek** een deel van het
avondmaalsformulier, schriftverwij-
zingen, een overdenking en een bij-
passend lied, verzorgd door J. Wis-
kerke.

Bredewold Wezep, f 10,- (35 blz.).

*De Nederlandse Geloofsbelijdenis
in gewoon Nederlands*, door drs.
J. Wiegel († 1995) en dr. L. Wie-
renga.

Kok Voorhoeve, f 16,90 (61 blz.).

Voor alle zekerheid, vragen aan
Kuitert door ds. M.P. van Dijk
(emeritus-predikant van de synoda-
le Geref. Kerken). Volgens de au-
teur kun je k s t als christen God
dienen, **ook** al is de Bijbel niet al-
tijd verstandelijk te begrijpen.

'EVANGELISCHE DOGMATIEK'

C. Trimp

Achtergronden

Iarenlang is vanuit de gereformeerde theologie geklaagd over het feit, dat het schrijven van 'evangelische auteurs zo weinig blijk geeft van historisch besef annex dogmatische bezinning ten aanzien van essentiële onderdelen van de christelijke leer.

Maar het moet gezegd: deze klacht is langzamerhand verouderd. Dat blijkt onder andere uit publicaties van twee bekende auteurs uit evangelische kring: Donald G. Bloesch en Alister McGrath.

Donald Bloesch

In de jaren 1978 en 1979 werd vanuit het verre Westen van Noord-Amerika een tweedelig boek op tafel gelegd dat men wel de 'dogmatiek' van het evangelicalisme zou mogen noemen.¹ Het is een instructief en deskundig verhaal, dat de moeite waard is voor ieder die geïnteresseerd is in de relatie tussen het gereformeerde geloof en de 'evangelische beweging'.

De titel luidt: *Donald G. Bloesch, Essentials of Evangelical Theology*. Het boek verscheen in twee delen bij uitgever Harper & Row, San Francisco, I (1978) en II (1979).

Bloesch is een gezaghebbend woordvoerder in 'evangelische' kringen in de Verenigde Staten. Hij was ten tijde van de publicatie van zijn beide boeken professor voor systematische theologie aan het theologisch seminarie van Dubuque (Iowa). Hij studeerde en werkte tevoren in Chicago, Tübingen, Oxford en Basel.

Zonder moeite valt er bij het boek *Essentials* van Bloesch een aantal

kritische kanttekeningen te maken. Maar het geheel is een respectabele en niet te negeren uiteenzetting, die waard is onzerzijds serieus te worden genomen.

Bezorgdheid

Het valt op dat uit de boeken van Bloesch een zekere bezorgdheid spreekt omtrent de welstand van de evangelische beweging in de wereld. Bloesch is van mening dat de evangelischen zich nog altijd te veel bezig houden met drukte in & marge. Nog steeds denken zij te veel vanuit de problemstellingen en frontlijnen van de eerste decennia van deze eeuw, de jaren van het 'fundamentalisme'.²

Als gevolg hiervan kwamen de evangelischen in een sterk isolement in de jaren 1920-1940. Na de Tweede Wereldoorlog was er wel sprake van een 'renaissance' van de evangelische beweging. Bloesch heeft daar zeker oog voor. Hij schreef er zelf een boek over met die titel. Maar desondanks ziet hij nog steeds onder de evangelische christenen de sterke sporen van de

antithese en het isolement van destijds. Men blijft teveel steken in grote woorden van verwijt en bespreekt te weinig de zaken die op de achtergrond van betekenis zijn. Bloesch signaleert vooral het gebrek aan (wat wij nu maar noemen) 'dogmatische' bezinning ('systematische theologie', om in de taal van de schrijver te spreken, II, 267-268). Hij beschouwt het als de roeping van de beweging om meer werk te maken van het leren kennen van de geschiedenis en het analyseren van moderne problemstellingen.³

Kanttekeningen

We willen in het verlengde hiervan enkele punten aanstippen die ons in Bloesch' *Essentials* opvallen. De schrijver acht het tot de roeping van de evangelische beweging te behoren om de eendracht van de gelovigen te bevorderen, nu blijkt dat de gevestigde kerken op dit punt onmachtig zijn. Hij gaat daar in zeer ver. Hij spreekt over & noodzaak van een nieuwe relatie met de rooms-katholieken (I, p. XI, 12; II, 1-5, 237, 283vv.). Hij streeft naar een evangelisch-katholieke eendracht (II, 1).

Een andere zaak die in dit verband de aandacht trekt, is de beantwoording van de vraag, wie deze woordvoerder van & evangelische beweging als erflater beschouwt. Het is een bont gezelschap dat voor ons wordt neergezet. Figuren als F. Schleiermacher, S. Kierkegaard, K. Barth, E. Brunner, Ph.J. Spener, N.L. von Zinzendorf, J. Arminius en J. Wesley; zelfs H.K. — D. Bonhoeffer en H.M. Kuitert (I, 117 noot 60, t.a.v. Gen. 1-3), treften wij hier aan, naast mensen als

A. Kuyper, Luther en Calvin. Velen zijn weliswaar niet 'Calvinistisch', maar daarom nog wel 'Reformmed' (I, 4).

De verwijzingen naar deze auteurs zijn vaak nogal oppervlakkig en getuigen in de regel niet van diepgaande bestudering en theologische peiling. De grootste misser is m.i., dat Calvin als ontwerper van de 'onderstelde wedergeboorte' wordt aangediend (II, 29 noot 42). Resultaten van de Schriftkritiek, met name ten aanzien van Gen. 2 en 3, worden zonder meer aanvaard, in een doorzichtige reactiehouding ten opzichte van het 'fundamentalisme' (II, 87; 103-119; II, 1-5, 13vv.).

Ook het Arminianisme is nadrukkelijk aanwezig (II, 64vv.). De strekking van de Dordtse Leerregels is de schrijver – naar evangelische gewoonte – kennelijk geheel ontgaan (I, 29, 164vv., 178-179; II, 215-225). Tegelijk moet gezegd, dat Bloesch desondanks veel goede informatie verschaft vanuit de geschiedenis van de kerk en haar leerbeslissingen. Hij neemt het op voor de betekenis van de kerk en haar prediking als genademiddel (II, 9) en weigert de rol van de kerk te minimaliseren (I, 12, in een merkwaardig verband trouwens).

In dit verband kunnen we niet ingaan op talrijke (niet ondergeschikte) details van het werk van Bloesch. Maar het is niet teveel gezegd, wanneer wij stellen dat niemand om zijn imposante *Essentials of Evangelical Theology* heen kan, wanneer hij zich verwant voelt of in debat wil gaan met de 'evangelische beweging'.

Alister McGrath

We komen nu wat dichter bij de eigen tijd. In de laatste jaren verschijnt het ene boek na het andere van de hand van de Engelse theoloog Alister E. McGrath. Hij is 'principal' van Wycliffe Hall in Oxford, een instituut waar Anglicaanse theologische studenten van de universiteit van Oxford wonen

en werken. McGrath is tevens professor in de theologie aan de universiteit in Oxford en aan Regent College in Vancouver.

Zijn boeken bestrijken een breed aandachtsveld. Ze ontvangen ook in Nederland veel belangstelling, blijkens de vertaling ervan ten dienste van het Nederlandse lezerspubliek. Het is onze bedoeling om in het vervolg van deze artikelen nader in te gaan op de boeken van McGrath. We beperken ons daarbij tot de volgende vier geschriften.

1. *Johannes Calvin*. Verlichter of vormgever van een orthodox keurslijf?, Uitg. Tiron, Baarn 1994. Oorspronkelijke titel: *A Life of John Calvin: study in the shaping of Western culture*, Oxford 1990 [wordt geciteerd als *Biografie*].
2. *Bruggen bouwen*. Over het effectief doorgeven van het christelijk geloof, Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen 1995. Oorspronkelijke titel: *Bridge-building: effective Christian apologetics*, Leicester 1992 [wordt geciteerd als *Bruggen*].
3. *A Passion for Truth*. The intellectual coherence of evangelicalism, Nottingham 1996 [wordt geciteerd als *Passion*].
4. *Evangelicalism and the Future of Christianity*, Uitg. Hodder &

Staunton, London 1993 [wordt geciteerd als *Future*].

Naar onze overtuiging dient onzerzijds het debat met de 'evangelische beweging' gaande te worden gehouden. Dat is een van de middelen die ons 'bij de tijd' doen blijven. En niet alleen 'bij de tijd', maar ook bij onze (jongere) tijdgenoten.

¹ Het in september en oktober 1996 in *De Reformatie* door ds. B. Luiten besproken werk van G.P. Duffield en N.M. van Cleave, *Woord en Geest* geeft niet een algemene 'evangelische', maar een specifiek 'charismatische' dogmatische, representatieve voor dat deel van de evangelischewereld dat 'Pinksterbeweging' wordt genoemd. Parallel met het werk van Bloesch is wel de kennelijke behoefte aan meer systematisch-theologische geloofsverantwoording.

² Wij hopen gelegenheid te vinden uitvoeriger in te gaan op het fenomeen 'fundamentalisme'. Veel evangelischen zijn achteraf weinig gelukkig met de ontwikkeling van de dingen tussen plm. 1910 en 1940, de tijd van de 'veldtocht' van het fundamentalisme. Het fundamentalisme was een felle afweer-campagne tegen de vormen van vrijzinnige, schriftkritische theologie. De strijd onttaarde in een loopgravenoorlog. En in de loopgraven kan men moeilijk 'ontplooiing van het leven' verwachten. Integendeel, in de loopgraven graaft men zich in en werkt men zich vast. De evangelische positie werd gekenmerkt door nogal kortaangebonden, kortzichtige of routineachtige typering van de kerkelijke en theologische situatie.

³ Men spreekt van 'neo-evangelicalisme', wanneer men de evangelische beweging na de Tweede Wereldoorlog bedoelt. Men wil zich in die tijd nadrukkelijk ontdoen van het beeld dat in de jaren tussen de twee wereldoorlogen was gevestigd. Door zijn dogmatische voorlichting wil D. Bloesch daaraan een bijdrage leveren.

WOORD EN WERELD

Onlangs verschenen:

De charismatische beweging en wij

Antwoord op vele diep ingrijpende vragen

door Prof. Dr. J.W. Maris

en

Van God gezonden

Over de ambten in Christus' kerk

door Dr. A.N. Hendirks

Uiterst actuele brochures geschreven voor persoonlijke studie en voor het verenigingswerk

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij Woord en Wereld
Adm: Scholma Druk b.v. Postbus 7,9780 AA Bedum
tel. 050 - 301 36 36 Prijs: f 15,95 per stuk

ROND HET AMBTELIJK SPREKEN

A.N. Hendriks

Aanleiding

Nog niet zo lang geleden publiceerde professor De Ruijter een artikel in ons **blad**, waarin hij o.a. stilstond bij de vraag: 'Heeft het meer betekenis als een ambtsdrager iets zegt, dan als een ander gemeentelid dat doet?' Het **Woord** van de Here **mag** en moet **rijk** in de gemeente wonen. Het is niet alleen de ambtsdrager toevertrouwd. De Ruijter wijst erop dat wij **niet** moeten menen dat de bediening van de verzoening exclusief het werk **van** de predikant is. De bediening **van** de verzoening heeft een bredere **actieradius**: het Woord is aan de gemeente **gegeven**. Op **vele** manieren en op vele plaatsen bedienen wij elkaar dit Woord.

Maar juist wanneer wij dit **weer** gaan beseffen, rijst de vraag: is er **verschil** tussen het spreken van ambtsdragers en dat van andere gemeentelieden? Maakt het iets uit, of een ambtsdrager **mij** het Woord op **het hart bindt** of dat een broeder of zuster dit doet?

Het antwoord van professor De Ruijter is, dat het **niet** uitmaakt uit **wiens** mond wij Gods Woord horen, al houdt hij tegelijk staande dat voor **&** prediking in de kerkdiensten een speciaal daartoe opgeleide voorganger onmisbaar is.

De Ruijter keert zich **tegen** de gedachte dat het ambtelijk spreken meerwaarde heeft **in** vergelijking met het **spreken** van een **broeder** of zuster in de gemeente: '**Christus** zelf doet de deur open door de **dienst** van mensen. Daarbij is het Woord **in** de mond van de ene mens niet meer waard dan in de mond van de ander'.

De gezondene

Ik heb lang over wat professor De Ruijter stelt nagedacht. Het is een goede zaak dat hij de ambten voluit in **het** midden van **de** gemeente wil laten functioneren. Ook ben ik het met hem van harte eens, dat het gezag van het ambt niets anders is dan het **gezag** van het Woord, dat de ambtsdrager bedient. Het is juist wanneer De Ruijter schrijft: 'Het 'tegenover' van het ambt is het 'tegenover' van het Woord'. Hij heeft ook gelijk wanneer hij zegt: 'De waarde **van** het evangelie-woord ligt nl. niet **in** het ambt, maar in **het** Woord zelf'.

Toch blijf ik moeite houden met zijn gedachte dat het niets uitmaakt wie met het Woord tot **mij komt**: een broeder in de gemeente of **een** ambtsdrager. Ik heb steeds **meer** de **indruk** gekregen dat de professor hier toch te kort door de bocht gaat. Moeten wij hier niet in rekening brengen dat de **ambtsdrager een** gezant van Christus is en door Hem geroepen is om het Woord te spreken (Hebr. 13 : 7)?

Het viel mij op hoe vaak **de** Here Jezus zijn zending door de Vader in het veld **brenkt**, om gelovige aanvaarding **van** zijn Woord te vragen (vgl. Joh. 3 : 34; 5 : 38; 7 : 16). Paulus wijst aan het begin van zijn **brieven** steeds weer op zijn roeping van **Godswege** om zijn woord **van vermaan** en **vertroosting** ingang te **doen** vinden (vgl. Rom. 1 : 1; I Kor. 1 : 1; 2 Kor. 1 : 1; Ef. 1 : 1; Kol. 1 : 1).

De Here Jezus sprak als **dé** Gezondene van de Vader, Paulus spreekt als de geroepen apostel. Goddelijke roeping is er echter **ook bij** het spreken **van** de ambtsdrager in de **gemeente**. Onze **bevestigingsformu-**

lieren zeggen dat 'God **zelf**' broeders tot deze heilige dienst geroepen heeft. Dat een broeder **een** bepaalde plaats als predikant of ouderling in de gemeente inneemt, gaat terug op een roeping van Godswege. Zo **iemand** is **een** geroepene of een gezondene. Van hem geldt het **woord** uit Hebr. 5 : 4: 'En niemand matigt zichzelf die waardigheid aan, doch men wordt ertoe geroepen door God, zoals **immers ook** Aäron'.

De architecten van de **gereformeerde** leer van het ambt, Bucer en Calvijn, hebben krachtig vastgehouden dat de ambtsdrager Christus **verteenwoordigt**. Zij verwezen daarbij naar teksten als Lukas 10 : 16:

'**Wie naar u hoort, hoort** naar Mij; en wie u **verwerpt**, verwerpt Mij...' Op dit **punt** verschilden zij niet met Rome. Wel met betrekking tot **de** manier **waarop** deze representatie zich voltrekt. Bucer **en** Calvijn verbonden hier het optreden **van** de ambtsdrager geheel aan her Woord van hun Zender. Calvijn zegt: **wanneer** de herders het Woord trouw verkondigen, dan zijn zij 'mond van God' en 'plaatsvervangers van Christus'.

Wanneer de ambtsdrager overeenkomstig zijn roeping van Godswege **sprekt**, dan komt in **hem** Christus **naar ons** toe, dan hebben wij in hem **met** zijn Zender te doen!

Wat is het 'meerdere'?

Het is professor De Ruijter toe te stemmen dat de waarde van het evangelie niet 'meer' wordt wanneer de dominee het brengt. Het ambt voegt niets aan het gezag van het Woord **toe**. Het Woord is in **zichzelf** levend en krachtig (vgl. Hebr. 4 : 12). De **ambtsdrager**

maakt het niet krachtiger. Toch impliceert dit alles **niet** dat het nu ook niets **meer** uitmaakt, uit wiens mond wij het Woord horen. **Zeker**, de *boodschap* kan dezelfde zijn. Een broeder kan **zeggen** op welk punt ik **mij** concreet moet **bekeren**. En de ouderlingen kunnen op huis-**bezoek over** diezelfde **bekering spreken**. Er is het ambtelijk **ver-**maan, er is ook de onderlinge te-rechtwijzing (vgl. I Tess. 5 : 14). Het verschil **ligt** niet in de *bood-*schap, noch in een 'meerwaarde' die het evangelie **krijgt**, als het uit de **mond** van een ambtsdrager klinkt. Het verschil ligt naar mijn inzicht in de *manier* **waarop** het Woord tot ons komt. Wanneer de ambtsdragers spreken, zijn gezonden, geroepen aan het woord, hebben wij te maken met 'gezanten van Christus' (vgl. 2 Kor. 5 : 20). Zo'n bijzondere gezant is de broeder die vermaant, niet. De **ambts-**dragers **zijn** speciaal door Christus geroepen om mij dit te zeggen. In hen heb ik **heel** direct met Christus **te** doen! Vanwege die zending van Christuswege komt het vermaan **met** nog **grotere** ernst op mij af en stelt het **mij** nog meer verantwoordelijk. Wanneer ik niet luister, verwerp ik Christus zelf (vgl. Luk. 10 : 16).

Terecht **vermaant het formulier** voor de bevestiging **van** dienaren des **Woords** dan ook: 'Denkt u eraan, dat **God** zelf u door hem aan-spreekt'.

Ik zou aan professor De **Ruijter** de vraag willen **voorleggen**: als het niet uitmaakt wie tot **ons** het Woord **spreekt**, waarom bindt Paulus **de** Korintiërs dan zo **nadruk-**kelijk op het hart, dat **hij** en zijn medewerkers spreken als 'gezanten van Christus' (vgl. 2 Kor. 5 : 20)? En ook: heeft deze **tekst** niet **iets** te **zeggen over** het **spreken van** de ambtsdragers vandaag?

Zoals ik al schreef, ik heb nogal lang zitten nadenken. Het is **niet** zo eenvoudig het helder onder woor-den te brengen. **Voorlopig** houd ik het erop dat wij vanuit de roeping **van Godswege** **denkend**, inderdaad

moeten zeggen dat het **verschil** maakt **wie** mij het Woord bedient. Als de gezanten van Christus mij vermanen of **vertroosten**, komt het Woord met nog grotere ernst op mij af en stelt het **mij** nog **meer** ver-antwoordelijk. **Als** ik al **naar** verma-nende broeders moet luisteren (vgl. Matt. 18 : 16), hoeveel te meer **wanneer** **God** d m zijn gezanten tot **mij** spreekt (vgl. 2 Kor. 5 : 20)!

¹ C.J. de Ruijter, 'Ambt en gemeente', *De Reformatie*, jrg. 71, p. 829 e.v.

C.J. de Ruijter

HET 'PLUS' VAN HET AMBT

Het gesprek over het **ambt** gaat ver-der. Ik ben blij, dat dr. **Hendriks** met zijn vraag **een** bijdrage levert tot nader gesprek. Hij heeft **een** evenwichtige manier **van** discussië-ren, die het mogelijk maakt rustig naar **elkaar** te luisteren en zo sa-men verder **te** komen. Het **heeft** me geholpen **nog** wat **precieser** met het onderwerp bezig te zijn. Overigens **mijn** excuus aan zijn adres, dat **dit** antwoord te lang op zich wachten liet.

Geen meerwaarde

Ik begin met de overeenstemming die **er** kennelijk is. Inzet **van mijn** artikel destijds was, dat het spreken van een ambtsdrager geen **meer-**waarde heeft boven dat **van een** 'gewoon' **gemeentelid**. **Hendriks** schrijft daarover: 'Het **verschil** ligt niet **in** de *boodschap*, noch in **een** "meerwaarde" die het evangelie krijgt, als het uit de **mond** van een

ambtsdrager komt'. Zo te **Wen** zijn we het dus eens over de vraag **waar** het om begonnen was. En die over-eenstemming blijkt ook dieper **aan-**wezig, **als** **Hendriks** **ermee** **instemt** dat het **gezag** van het ambt niet an-ders is dan het **gezag** van het Woord. Juist als we elkaar op zo'n **belangrijk uitgangspunt** kunnen vinden, geeft dat ook verder hoop voor een vruchtbaar gesprek.

Maakt het wat uit?

Als er geen meerwaarde in het **spre-**ken **van een ambtsdrager** zit, is er dan nog **wel** een verschil aanwijs-baar? In **mijn** artikel heb ik gepro-beerd **dat verschil** **aan te** geven, door te wijzen op de speciale plaats die de ambtsdragers **van** de Here hebben **gekregen** in de **gemeente**. Als ik mijn artikel nu nog eens te-ruglees, denk ik, dat dat verschil er niet overal even duidelijk uit-springt. In de passage waarin ik **schreef** **dat er** geen meerwaarde **aanwezig is**, komt inderdaad een keer de zin voor: 'En het maakt **dan** **toch** niets uit **of** een gemeente lid dat doet of een ouderling of de dominee'. **Hendriks** **noemt** **dat** te-recht 'kort door de bocht'. Want het maakt voor de **waarde van het** evangelie inderdaad **niet** uit. Maar het is te sterk gezegd dat het **niets** uitmaakt. Want **dan** zou het ver-schil tussen ambt en gemeente weg-vallen. En uiteraard is **dat** niet mijn bedoeling.

Ik voel er wel wat voor, **dat Hen-**driks daarom probeert het verschil aan te geven door te denken vanuit de roeping van de ambtsdrager. Van Godswege is die **geroepen** om het Woord te spreken in de gemeen-te. Op die manier heeft ook M. te Velde erover geschreven, toen die **het 'plus' van het ambt** probeerde **aan te** geven (M. te Velde, *Gemeen-teopbouw* 2, g. 114 v.v.). Te Velde benadrukt in dat **verbad** dat die roeping ook met zich **meebrengt** dat **de ambtsdrager** verantwoorde-lijkheid **voor** heel de gemeente heeft. Daarbij besteedt **hij** ook aan-dacht aan de speciale plaats die

ambtsdragers krijgen in de gemeen-
te (het vooroplopen in de kudde).

Namens Christus

Voor mij zit de winst van het gesprek tot dusver vooral in dat accent op de speciale roeping die de ambtsdrager heeft. Overigens roept het stuk van Hendriks bij mij dan wel weer een vraag op. Hij legt er de nadruk op, dat ambtsdragers als 'gezanten van Christus' optreden. Nu ben ik wat huiverig voor zijn beroep op 2 Cor. 5 : 20. Ik vind het niet zo duidelijk dat je zulke woorden van Paulus over zichzelf (hij is apostel) zomaar op ons als ambtsdragers kunt toepassen. Maar als Hendriks zegt: 'In de ambtsdragers heb ik heel direct met Christus te doen!', roept dat bij mij de vraag op: En bij gemeenteleden dan, die vermanen mij toch ook namens Christus? 'Gij nu zijt het lichaam van Christus en ieder voor zijn deel leden' (1 Cor. 12 : 27). Ieder voor zijn deel. Dat maakt dat ik in mijn medebroeders en -zusters toch ook heel direct met Christus te doen heb? Ik wil maar zeggen: het verschil dat er is moeten we ook niet oprekken. Dat was indertijd ook de achtergrond van mijn artikel. Ik ben blij dat Hendriks daar op een positieve manier een duidelijk accent in aangebracht heeft. Moge het gesprek over de verhouding tussen ambt en gemeente zo verder komen.

A. Geelhoed

S

schriftstudie

EVA EN DAVID

De Messias volgens Genesis 3 : 15 en Micha 5 : 1

Wij weten veel meer dan de gelovigen uit de tijd van het Oude Testament. Denken we. In de tijd van het Oude Testament konden de Israëlieten ook maar heel weinig weten over de komende Christus. Het licht van het Nieuwe Testament was nog niet opgegaan, redeneren we. Maar wat wist een oudtestamentische gelovige nou echt over de Messias en zijn werk? In drie artikelen zoek ik een antwoord op deze vraag. Daarbij maak ik wel onderscheid tussen wat een Israëliet kon weten uit het Oude Testament en wat hij in feite wist. Van dat laatste krijgen we een indruk uit joodse literatuur.

Abraham kwam uit een familie die afgoden diende (Joz. 24 : 2). Hij moest het doen met het woord van de hem toen nog onbekende God: 'Ga naar het land dat ik u wijzen zal; Ik ben God, de Almachtige, wandel voor mijn aangezicht en wees onberispelijk' (Gen. 12 : 1; 17 : 1). En Abraham bracht het tot een geloof waar wij vaak nauwelijks aan kunnen tippen. Toen hij Isaak moest offeren, overwoog hij dat God machtig was Isaak ook uit

de dood op te wekken (Hebr. 11 : 18). Abraham heeft van verre de dag (dus iets) van Christus gezien. Dat was genoeg om zich er in te verblijden (Joh. 8 : 56). Abraham heeft veel meer van Christus gezien dan de Farizeeën die er met de neus bovenop stonden. Dus dat kon! Ik wil maar zeggen, dat de Joden met niet méér dan het Oude Testament daaruit al véél meer konden weten dan wij ons kunnen voorstellen.

De kern van de messiasverwachting: de belofte van verlossing

Wat ze konden weten, is af te lezen uit de bekende adventsteksten.

Vooraf kernteksten als Deuteronomium 18 (de Profeet, vgl. hoe de Samaritaanse over Hem spreekt, Joh. 4); Spreuken 8; Jesaja 53; Psalm 40 (in de boekrol is van Mij, zegt Christus, geschreven, Hebr. 10: 5-9); Psalm 110. Verderop in dit artikel gaan we op Genesis 3: 15 en Micha 5: 1-5 nader in. We **moeten ermee** rekenen dat de Israëlieten van vroeger meer dan enkele een politiek-nationale **verwachting** van de Christus konden hebben. We wijzen op de volgende zaken.

I. Een bijdrage aan de voorstelling van de Messias en zijn **werk** leverden de offers (**voórafbeeldingen** van Christus en zijn werk, **Heid.** Cat., zd. 6) en andere plechtige en **ceremoniële** handelingen (bijv. Lev. 16, de **zondebok**) in de tabernakel- en tempeldienst. De Israëlieten begrepen veel meer van **symbolische** handelingen dan wij. De taal van de symbolen sprak een oosterling toe op een manier die wij niet kunnen **vatten**.

2. Paulus kon bewijzen uit de wet van Mozes (= Genesis-Deuteronomium, het vijfdelige boek van Mozes) en **&** profeten (Hand. 9: 22; 28: 23), dus uit het Oude Testament, dat Jezus **de Messias was**.

3. In Jeruzalem waren gelovigen die een **messiaanse** verwachting hadden naar de geest van **de oude profeten**, naar de geest van bijv. Jesaja 53. Het nationale en politieke aspect ontbrak **niet**, **maar** maakte er niet het wezen van uit. De lofzangen van Maria en Zacharias **bewijzen** het. In Lucas 1: 74v is de verwachte oplossing uit de macht der vijanden slechts het middel om Israël in staat te **stellen** God te kunnen dienen in heiligheid en gerechtigheid. Denk **ook** aan Simeon (Luc. 2: 25), een vrome die 'de vertroosting van Israël' verwachtte. Hij kreeg van de Heilige Geest een

openbaring dat hij de Christus zou zien **voor** hij stierf. Dát de Messias zou komen wist hij volgens zijn lofzang al. En hij was niet de enige, want **Hanna sprak** over Hem tot 'allen die voor Jeruzalem verlossing verwachtten' (Luc. 2: 38). Dat is iets **anders** dan de eenzijdige nationale messiasverwachting die op dat moment gangbaar was. De verlossing die deze mensen verwachtten, heeft meer te maken met het **laatste** vers van Psalm 130. Daar komt 'de Here verwachten' neer op: Christus verwachten. Alleen **de naam** wisten ze nog niet. Hij **zelf zal** Israël verlossen van al zijn **ongerechtigheden**. Dat is vervuld in Jezus (Matt. 1: 21). Voorheen was in het Oude Testament alleen sprake van verlossing van vijanden en uit benauwdheden (Ps. 25: 22). In Psalm 130 wordt 'verlossing' **voor** het eerst op de zonden toegepast. Een **hoogtepunt** in het Oude Testament!

Een buitengewone nakomeling van Eva (Gen. 3: 15)

Het eerste evangeliewoord in de Bijbel is geadresseerd **aan** de slang, het meest **schrandere** dier uit Gods schepping. Die heeft **met** zijn sluwheid Eva verleid (2 Kor. 11: 3). En Adam at uit Eva's hand. Hoewel de duivel in Genesis niet genoemd wordt, **treedt hij her wel** op. In Openbaring 12: 9-10 wordt gesproken over 'de oude slang, die **genoemd** wordt: duivel en satan, die de hele wereld verleidt'. De slang uit die oude geschiedenis heeft als zijn instrument dienst gedaan. De duivel **hield** zichzelf achter en in de slang verborgen, maar openbaarde zich in de **woorden** van **de slang**. Deze slang trad op als incarnatie van de demonische macht. God **geeft** hier de eerste **heilsbelofte**. Alle volgende beloften zijn enkel nadere en bredere en **duidelijke** verklaringen van wat de **HERE** al in het paradijs beloofde: Ik zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw, en tussen uw zaad en haar zaad; dit zal u de kop vermorzelen,

terwijl gij het de hiel vermorzelen zult.

Eerst wordt de slang tegenover Eva gesteld. Naast **de strijd** tussen mensen en slangen heeft het woord ook een **diepere zin**, het ziet ook op een strijd tussen **mensen**. Het **'zaad'** van de vrouw zal uit mensen bestaan, maar deze **uitdrukking** kan niet op al de nakomelingen van Eva slaan. Want ook het zaad **van** de slang zal uit mensen bestaan, de mensen die zich **door** satan laten **gebruiken** als zijn werktuigen. Zo worden de farizeeën **'slangenzaad'** genoemd door Johannes de Doper (Matt. 3: 7, **'adderengebroed'**) en door Jezus zelf (Matt. 23: 33, 'slangen'). Jezus zegt tot de Joden: 'gij hebt de duivel tot vader' (Joh. 8: 44).

Pas de nieuwtestamentische openbaring laat zien **wat** in Genesis 3: 15 besloten lag. Het vrouwenzaad loopt uit op één in 't bijzonder en ziet tenslotte op de verlosser. In eerste instantie wordt hier rechtstreeks de Messias geprofeteerd. In tweede instantie zijn in Hem begrepen de mensen die bij Hem horen. De overwinning op de slang wordt toegekend aan het zaad der vrouw. En dat zaad staat in de tekst tegenover 'u' de **duivel**. Bij de beslissende strijd wordt niet de vrouw, maar het zaad van de vrouw en niet het zaad der slang, maar de slang genoemd. Dat zijn de twee individuele hoofdpersonen. Zij **zullen** met elkaar in een tweegevecht **gewikkeld** zijn, wanneer kop en hiel 'verbrijzeld' worden.

Vaak wordt deze afloop van de strijd als volgt opgevat. Het vrouwenzaad wint, want de kop vernietigen is meer dan de hiel vernietigen. Een vermorzelde hiel is niet dodelijk voor een mens. Satan kan de **nakomeling** van de vrouw wel verwonden, maar niet vernietigen. Toch heeft het vrouwenzaad de kracht om met de getroffen hiel de kop van de verwoede vijand te **vermorzelen**. De Messias overwint satan geheel, maar niet zonder bloedstorting.

Maar een slang roept in de Bijbel

het beeld van een gifslang op (zie Num. 21 : 6, Deut. 32 : 24, Job 20 : 16, Spr. 23 : 32, Pred. 10 : 11; ik weet geen voorbeeld van het tegendeel).

Trouwens, hoe kan een slang de hiel van een mens anders 'vermorselen' dan door een giftige beet? Die is wel degelijk dodelijk. Dus de strijd loopt voor beide deelnemers op de dood uit. Zo zal de strijd zich tot de uiterste spanning verscherpen. De overwinnaar wordt wel getroffen door de dood, maar hij doorstaat de dood. Hij zal er niet in ondergaan. Hij overwint satan door de dood heen. Dit kan er achteraf in gelezen worden. Deze nakomeling van de vrouw gaat dus boven zijn moeder uit. Hij is tot meer in staat dan een zondig mens. Hier wordt een boven het gewone uitgaande persoon voorzeggd. Er wordt niet gezegd dat deze persoon ook God kan zijn. Maar de tekst sluit het ook niet uit. Er is ook ruimte opengelaten voor de bijzondere geboorte. Deze wordt zijdelings aangegeven doordat de inbreng van de man wordt verwaarloosd. Dat is verbazend. Adam blijft helemaal buiten beeld, hoewel hij steeds geldt als stamvader en hoofdpersoon in het menselijk geslacht. De moederbelofte is de grondslag voor alle messiaanse profetie in haar hoofdpunten. Er is zo'n rijkdom in de Messias, dat Hij steeds weer in rijker belofte kan worden voorzeggd, hoewel de grondslag en de kern steeds dezelfde blijven. Welke taak de verwachte Heiland hebben zou, is al in de paradijsbelofte te lezen: de slang te vertreden. Bij moet de antigoddelijke macht vernietigen. Wanneer dat gebeurd is, is Genesis 3 : 15 helemaal vervuld.

De vrede komt in Davids huis ter wereld (Micha 5 : 1-5)

Als de wijzen uit het Oosten aan Herodes vragen waar de geboren Koning der Joden is, raadpleegt de koning de schriftgeleerden. Die dra-

len geen moment met hun antwoord. Met beroep op Micha 5 : 1 wijzen ze Betlehem aan als de plaats waar de Messias geboren zou worden (Matt. 2 : 5v). Wel een bewijs dat deze tekst in die tijd door de Joden messiaans werd gelezen.

In deze profetie wordt geconstateerd dat het huis van Efrata, d.i. Betlehem, onder alle geslachten van Juda het kleinste is. Betlehem haalde het niet bij de hoofdstad Jeruzalem, waaruit men naar menselijke berekening eerder de Messias zou verwachten. Toch is de aanwezig van het onaanzienlijke Betlehem volkomen in overeenstemming met de grondwet van Gods koninkrijk, dat het onedele der wereld is uitverkoren om het edele te beschamen (I Kor. I : 27v). Dat het hier over de Messias gaat zien we aan de wijze waarop de verschijning van de komende heerser beschreven wordt. Hij staat duidelijk in dienst van God. De eigenaardige Hebreeuwse constructie doet vermoeden dat er een woord uitgevallen is of bijgedacht moet worden: uit u zal voor Mij (een kind?) voortkomen om een heerser te zijn in Israël. 'Voor Mij' (= God) wil zeggen dat de Messias ten dienste van en terwille van God verschijnt. Het herderswerk dat zijn Werkgever van hem verwacht (vs. 3), past alleen als hier sprake van de Messias is. Vanwege het genoemde huis van Efrata moet wel gedacht worden aan een afstammeling van David. Dat wordt niet tegengesproken door de aanduiding van zijn afkomst als 'uitgangen uit lang verleden & gen' (vgl. Am. 9 : 11; Openb. 5 : 5). Toen Micha sprak waren Davids dagen 'nog maar' drie eeuwen geleden, maar wanneer & aangekondigde heerser zal verschijnen zullen de dagen van David tot de grijze voortijd, 'vanouds' behoren. 'Van eeuwigheid' betekent op zichzelf zó ver weg in het verleden (of in de toekomst) dat het zich in nevelen verliest, en dus verborgen is. Eventueel laat de-

ze woordkeus wel ruimte voor de eeuwige generatie van de Zoon, maar als bewijs daarvoor kan deze tekst moeilijk gelezen worden. Met de davidische afstamming van de Messias is hier duidelijk uitgesproken dat hij echt mens zou zijn. Daarbij valt wel de naamloze vermelding van zijn moeder op, zij wordt aangeduid als 'zij die baren zal' (vs. 2) Is dit een toespeling op Jesaja 7 : 14? De profetie wordt afgerond met de uitroep: deze zal 'vrede' zijn, sjalom (wij kennen het woord van de naam Salomo). Micha vereenzelvigt de Messias met het heil. Hij is het heil, het leven zelf (vgl. Joh. 14 : 6). Hij is de zaligheid die God belooft, in menselijke verschijning, de zegen van God in vlees en bloed. Zoals Paulus kernachtig samenvat met gebruikmaking van Micha's woord: Christus is onze 'vrede' (Ef. 2 : 14).

Verwijzingen

Ik heb voor dit artikel veel ontleend aan A.H. Edelkoort, *De Christusverwachting in het Oude Testament*, Wageningen; V&man, 1941, 511 (bij & inleiding, zie ook verder het 'Ten besluite' over Jezus' komst in nederigheden heerlijkheid, 519-525), 269-277 (over Micha 5 : 1-5), en aan J. Schelhaas Hzn., *De Messiaanse profetie in den tijd vóór Israëls volksbestaan* (diss. VU), Hoogeveen; Slingenberg, 1932, vooral 16-50 (over Gen. 3 : 15). Is yoleda in Micha 5 : 1 een toespeling op de 'alma in Jesaja 7 : 14? Dit 'alma is beslist niet de algemene aanduiding voor 'een jonge vrouw'. Het is een vrij vage term die ongeveer zou kunnen worden weergegeven met 'een jonge Dame'. Het enkelvoud komt in het Oude Testament alleen nog voor in Gen. 24 : 43, Ex. 2 : 8 en Spr. 30 : 19; het meervoud in Hoogl. 1 : 3, 1 Kron. 15 : 20, Ps. 46 : 1, 68 : 26 (in de laatste drie teksten i.v.m. zangers) en Hoogl. 6 : 8, waar het duidelijk verband houdt met hofelingen. Niets wijst op een getrouw & vrouw. Het teken voor Achaz zit in de naamgeving.

JEZUS JAAGT DE HANDELAREN

Tekst: Ria Borkent
Muziek: Bert Duijst

instrument 1 *f* *Gm* *C* *F* *Gm* *C*

instr. 2

instr. 3

1 Je-zus jaagt de han-de-la-ren uit de tem-pel, met hun wa-ren.

F *C* *dm* *am* *Bes* *gm* *C*

En de ta-fels her en der gooit Hij met het geld om-ver.

refrein *P* *C* *dm* *C*

Maak het hoia van mijn Va-der niet tot een ro-vers-hol. Maak het

dm *am* *Bes* *F* *C* *F*

huis van mijn Va-der van ge-be-den vol.

Jezus maakt een zweep van touwen,
want Hij wil niet dat ze sjouwen,
dat ze slepen met hun vee.
Hij zegt: neem die handel mee.

Maak het huis van mijn Vader
niet tot een rovershol.
Maak het huis van mijn Vader
van gebeden vol.

Jezus' lichaam is een teken:
deze tempel die zal breken
wordt herbouwd, de derde dag.
Zo spreekt Jezus met gezag.

Maak het huis van mijn Vader
niet tot een rovershol.
Maak het huis van mijn Vader
van gebeden vol.

Kinderlied met refrein

bij Matteüs 21 : 12-13, Marcus 11 : 15-18, Lucas 19 : 45-48, Johannes 2 : 13-22.

E evangelisatie en zending

Vlak voor de Kerst, **74 december 1996**, werd een gereformeerd 'zendingssymposium' gehouden in Zwolle. Ruim 150 deelnemers uit de kerken en zendende instanties toonden hun belangstelling voor de herdenking van '100 jaar Middelburg'. In Middelburg vergaderde namelijk in 18(1)96 de zogenaamde 'zendingssynode' van de pas verenigde Gereformeerde Kerken door samengaan van Dolerenden en Afgescheiden kerken. Die synode heeft belangrijke beslissingen genomen over de zending van die kerken die hun uitwerking in de 20e eeuw hebben gehad. De Gereformeerde Missiologische Opleiding (vanaf 1997: Instituut voor Gereformeerde Theologische Training, Eng. afk. IRTT) heeft dit feit dankbaar willen vieren. Ze gaf daarvoor een symposiumboek uit: *Met vereende kerken*.¹ Daarin werden 13 onderwerpen uit de zending vanuit de geschiedenis met het oog op de huidige actualiteit beschreven. Op het symposium werd in 13 workshops doorgesproken met de auteurs van het boek. Daarnaast werden ook twee overzichtsreferaten gehouden waarin de betekenis van 'Middelburg' voor de kerken vandaag werd aan-gegeven. Hieronder volgt de slottoespraak van ds. Jac. Kruidhof, studiebegeleider van de GMO/IRTT te Zwolle.

ven ook niet te twijfelen. Maar dat is wel bijzonder. Vele miljoenen mensen, mensen zoals wij, dienen andere goden.

Zendingen reizen ver weg en ontmoeten overal zeer godsdienstige mensen. Hier zagen we serieuze moslims komen. Maar ook de onkerkelijke Nederlanders leven voor verreweg het grootste deel er niet zomaar op los. Ze hebben hun leer der verlossing, om er goed door te komen.

Wie is dan de ware God? En waarom dan? En hoe kom je &t te weten?

Dat is de belangrijkste vraag. In de zendingsskringen van de afgelopen eeuw was dat de diepste vraag, die in toenemende mate gesteld werd en wordt.

Volgelingen van Christus begrijpen die vraag. Ze weten dat de ware God niet spoort met eigen idee. We kunnen God immers alleen kennen als alles wat in onszelf opkomt overwonnen wordt. Dan toch de ware God leren kennen, betekent merken dat Hij beter is dan alles wat we zelf bedachten. Beter, echter, eerlijker, zinvoller. En nu we Hem hebben leren kennen zeggen we: Hij alléén is waar, ~~echt~~, zuiver. Hij maakt ons zekerder dan onze eigen zekerheid.

Deze kennis van God is niet een voorfase vóór de zending, maar de enige motivatie tot de zending. God kennen die beter is dan ons eigen idee.

Zonder dit besef zijn we bezig met tweederangs dingen. Zolang het duurt, want plotseling zullen we dan schrikken dat al het zendingswerk, al het kerkenwerk, en heel de bezinning daarop, instort. Als we niet weten wie de ware God is, en waarom.

God kennen

Het geheim van Middelburg was dat ze wisten wie de echte God is. En dat ze Hem vóór zich zagen.

Willen we Middelburg gedenken, dan is onze opdracht: God verder volgen. Maar wie is God? Middelburg twijfelde niet. Wij hoe-

Het bijzondere van de ware God

Dat kunnen we niet vatten, maar wel leren áánwijzen. Nu het ons geopenbaard is door Gods openbaring die ons stil gekregen heeft. Zo dat we de zendingsdiscussie niet meer starten vanuit de waarneming van de godsdienstige mens die in alle godsdiensten bidt en offert. God is anders dan onze godsdienstige ontwerpen.

Hij duwt ons in handen, wat wij niet willen...; alles wel, maar dát niet.

Maar Hij staat voor ons met een bevel: wel aannemen! Dit, dit brood, deze beker, kom, neem het aan, het mag, het moet!

Wat is dat?

Hoelang hebben de discipelen van Jezus erover gedaan om dat te begripen?

Maar Hij zette door en overwon al hun overtuigingen.

God werd mens, zijn lichaam en bloed is ons brood en wijn, ons eten en drinken bij God. Hij maakt ons tot zijn eigen medewerkers, in de verzoening van alle eigen ijver, waarmee we alle relaties opbreken. Christus laat ons zien hoe erg dat is, nadat Hij het al goedge maakt hééft! Zo krijgt Hij ons klein met Zijn goedheid. Het heeft geen zin meer tegen te spartelen. En we geven toe: nu zien we dat Hij gelijk heeft en alles góed maakt.

Het kruis van Christus, terechtstelling, ophanging, voor ons. En het is al gebeurd! God heeft ons beet, en Hij geeft ons eerlijkheid. Zijn open blik. In Christus. Hij maakt ons tot andere mensen, we mogen weer leren mens te worden.

Dan ontdekken we dat het in de islam anders is. In de islam kan een mens zijn eigen idee ontwikkelen. In andere godsdiensten ook. Om die godsdiensten aan te gaan hangen hoeft een mens zich niet te bekeren.

Maar om Christus te aanvaarden moeten we over onszelf heen.

Maar dan krijgen we ook een zekerheid die nooit bij iemand is opgekomen – en dáárom is die zekerheid zo rustig. En bovenmenselijk menselijk.

Dat hebben we nodig voor het getuigenis ten opzichte van anderen.

Nooit zullen we vragen dat anderen instemmen met onze mening.

We mogen een ander mens alleen aanspreken als we hem of haar mogen uitnodigen tot de overwinning van eigen mening, van de onze zo goed als van de zijne of de hare. Tot een geloof dat beter is dan ons geloof.

Zo worden we ontspannen in zending en evangelisatie. We proberen de ander niet over te halen naar onze mening, we wijzen op Hem die gelijkelijk beter is dan wij en zij.

Gezag van de Bijbel; het eigenaardige gezag

Dat kruis is ook het gezag van de Bijbel. We leren de Bijbel erkennen zoals de Emmaüsgangers. We zien dat in elk deel van die Bijbel het gezag van de gekruisigde ons aanvalt, veroordeelt in de vrij-spraak. Omdat Hij de veroordeling al overnam. Dáártegenover heeft geen mens iets te zeggen.

Gods gezag in de Bijbel is dus heel apart. Het is absoluut, en toch knijpt het niet af. Het opent! Want het is het gezag van het Lám. *Wij moeten God volgen die het Lam is. In de hele Bijbel.*

Gods gezag over de hele wereld

Dat gezag geldt de hele wereld. Over onze omgeving en de hele wereld waarmee we verbonden zijn.

Het was niet zo vreemd dat Middelburg 1896 keek in de richting van Indië. Als Christus koning der volken is, dan is Hij ook koning over de verbinding tussen Nederland en Indië. Onder zijn koningschap hebben ze met elkaar te maken.

Maar dan begrijpen we ook dat zendingen niet mee mochten werken met de idee, dat Nederland hoger stond dan Indië. Zo kwamen zendingen als ze hun taak verstonden, uiterst kritisch te staan tegenover elk gevoel van westerse superioriteit.

Hier raken we een belangrijk element van de zendingsboodschap. Zending van God staat altijd tegenover de eigenwaan van volken, culturen en machten.

In dat verband komt bij mij de laatste tijd de vraag op of we dit genoeg onthouden hebben. Het getuigenis van Christus' macht over de volken. In de Bijbel neemt het een zeer groot gedeelte in van de boodschap van Gods gezanten, zendelingen.

Jesaja profeteert vele hoofdstukken over de wereldmachten:

*Babel, koning van Babel,
je dacht bij jezelf: ik klim op naar de hemel,
richt mijn troon op boven de sterren,
ik stijg boven het wolkendek uit,
steek de Allerhoogste naar de kroon,
maar je stortte neer in het dodenrijk,
in het diepst van de afgrond.
Ik de HERE heb het gesproken.*

Zo spreekt Jesaja als getuige ook over de andere volken, concreet: over Moab, Syrië en over de kerk die met Syrië meedoet, over Ethiopië, Egypte, wéér over Babel en Egypte, over Edom, Arabië, en dan weer over de kerk die de corrupte stijl van die volken overneemt, over Tyrus en Sidon, en de hele wereld, en dan weer over de kerk die naar Egypte kijkt.

Dat is Jesaja, maar Jeremia spreekt net zo.

En Ezechiël.

En Amos, Obadja, Jona, Nahum, Habakuk, Zefanja, Zacharia.

En in het Nieuwe Testament de apostelen: ook zij werden gestuurd naar de volken (Matt. 28). En als ze dan de reactie ervaren, herkennen ze in hun gebed (Hand. 4) dat de leiders van die volken zich ge-

dragen als de koningen van de inleidende psalm 2: leiders van de wereld samen in slagorde **tegen** het gezag van God en Christus.

De apostelen zoeken het **centrum** van de samenlevingen, in Jeruzalem, in Pafos, in Athene, in Rome. Ze laten zien hoe die **samenlevingen**, in zichzelf genoegzaam, opstaan tegen God en Christus. Zo wordt **ook** de toekomst geopenbaard aan de apostel Johannes; de **kerk** van Christus getuigt van Zijn macht over de **koningen** der aarde. En altijd weer treft dat bijzondere van **Gods** gezag. Hij eist absolute gehoorzaamheid. Wie niet gehoorzaamt, zal de **straf** om de opstand niet ontlopen. Maar de gehoorzaamheid die Hij eist, is de gehoorzaamheid om Christus' vergeving **aan** te nemen!

Wie kan dit begrijpen? We **houden** de adem in. Zo **zien** wij Daniël voor Nebukadnezar, Jona in Ninevé, Jeremia tegenover de koningen van Israël die op aardse manier regeren, Paulus tegenover het Sanhedrin, de stadhouders en de keizer, en zo zag Johannes Christus' kerk door de eeuwen heen.

En nu

Zo kijken we om ons heen naar wat er vandaag gebeurt. Waar worden de volken en hun leiders opgeroepen om Christus' goede **gezag** concreet te erkennen?

Dan **denken** we aan wat wij **zending** noemen, en evangelisatie.

Maar ook aan het getuigenis van Christus' onderdanen tegenover de overheden, zoals dat klinkt in de Tweede Kamer en de Eerste Kamer van Nederland.

En we zien christenen in **Sudan** getuigen tegenover de rechters. En in veel andere landen.

We zien Christus' onderdanen in de media getuigen tegen de geest van deze wereld, en tegen de leiders die denken dat de wereld **van** hen is.

Dan gaat het spannen. Het is de fundamentele spanning van de ver-

kondiging van Christus' g& gezag – niemand heeft er **wit** iets tegen in **kunnen** brengen – over deze corrupte wereld die krimpt en kreunt onder de samenspannende machthebbers.

Zullen we dan – als we **aan zending denken** – vooral ook aan **dát** getuigenis denken? De schrijvers in de **kranten**, zij die in de media de leiders **aanspreken**?

Om te bukken voor het **gezag** van Christus?

Het Lam vestigt zijn gezag

Dat betekent meteen **ook** dat we moeten laten zien wat er gebeurt als Christus zijn **gezag** vestigt bij hen die voor Hem bukken, en zijn **kruisoffer** aannemen. Daar ontstaat een samenleving die **wél** rechtvaardig begint te worden, en sociaal. Als mensen samenleven onder zijn wonderlijk gezag **beginnen** ze ruimte te krijgen.

Hij zal zich over **elk** ontfermen, die zonder helper is, **Hij** zal **geringen** trouw **beschermen**, hun redding is gewis. Hij zal hen van **geweld** bevrijden al gaat het nog zo hoog, hun bloed, hun tranen en hun lijden **zijn** dierbaar in zijn oog. Christus zal Gods volk besturen, rechtvaardig, wijs en zacht en Gods ellendigen, regeren **hun** recht doen op **hun** klacht.

Dat doet Christus concreet, in de concrete samenleving van **zijn** gemeente. Daar begint **Hij** de nieuwe **wereldsamenleving** te vormen, met de **avondmaalseconomie**, het enige sociaal-economische **systeem** dat blijven zal, en wereldwijd zal worden: samen brood te eten hebben, samen feest te mogen vieren, met wijn, omdat we samen Gods medewerkers zijn, kinderen in Zijn **zaak**. **Dát** begint Hij **wáár** te maken in de vergeving van de **oerzonde**, de zonde dat het brood op tafel natuurlijk **van** onszelf is, en dat **niemand** zich bemoeien **moet** met **onze** feesten. Die **zonde**, dat brood en **wijn** natuurlijk van **onzelf** zijn, van onze buurt, **onze** club, onze **stam**, ons volk, **onze** cultuur – als die zonde

verschrompelt omdat Hij ons de vergeving ervan aanbiedt. Terwijl wij er nog niets slechts in zien. Als we ons hoofd gaan buigen, en erkennen gaan dat God, in Christus, Vader is, die ons weer in huis opneemt, om mee te werken in zijn zaak, en dat Hij ons verzorgt uit zijn centrale voorraad. Dan durven we **onze** broer of zuster naast ons **te vragen** om de **schaal** die voor **hem** staat. En dan vragen we onze broer of zuster of we hem of haar kunnen dienen met wat dichterbij ons staat. Die **samenleving** is Christus bezig te vestigen. En zijn gemeenschappen die **alleen** uit **dát** gezag leven, herkennen elkaar **gemakkelijk**. Als ze maar daar alleen op letten.

En die **samenleving** van Christus heeft de toekomst.

En alleen die samenleving kan **mensen trekken**. En vooral de slachtoffers opvangen van de machten die menen **dat** de wereld van hen is. Waarmee ze **Christus** naar de **kroon steken**, en spelbrekers verdrukken.

Kolonialisme, nationalisme, vluchtelingen, asielzoekers

Voor de tijd van Middelburg, 1896, denken we dan **aan** het kolonialisme. Nu, een eeuw later, denken we vooral aan het nationalisme. Die hebben met elkaar te maken. Ze zijn beide uitingen **van** opstand tegen Christus, een algemene zonde van de mensheid. Het **zit** in de mensen zelf, altijd. Maar door de eeuwen heen steekt ook de ene **h g** -moed de andere aan. Als de koloniale **mogendheden** Afrika met de liniaal op de kaart verdelen, dan is dat een uiting van hoogmoed die weer nieuwe vormen oproept. Leiders van zo **gecreëerde** staten nemen het voorbeeld van hoogmoed over, en tegelijk **kiezen** ze weer **andere**, nationalistische, racistische, vormen **van** eigenmachtigheid om zich tegen de gevolgen van de koloniale **eigenmacht** te verzetten. En **ook** zij **maken** veel **slachtoffers**. Ik denk nu aan de vele, vele vluchte-

lingen, van wie een klein deel asiel zoekt bij ons in het Westen. Als wij – in de lijn van Middelburg – God **vóór** ons **willen** zien in eigen tijd, zullen wij vooral ook aan hen denken: de asielzoekers. De **kerk** van **Christus** **begrijpt** het en buigt haar **hoofd**. En nodigt met schroom en overtuiging tot haar rechtvaardige samenleving, die niet van **haar** is, maar van **Christus** die haar zonden **heeft** verzoend.

Hoe onnaspeurlijk zijn Gods wegen

En dan merken we dat God hun komst wil maken tot een **zegen**. Zo is **God**, zijn **gezag** is **onverbidde-lijk**, maar **góed** voor wie Hem **erkennen** zoals **Hij** is: het **Làm**! Onder zijn gezag in de vergeving van onze en hun zonden, helpen de asielzoekers ons. Zij **confronter**en ons met ons zondige verleden. En met onze zondige natuur. Niet dat zij beter zijn, maar wij zijn **ook** niet beter. Samen worden **we** **gedre-**ven naar de enige uitweg: de **sa-**menleving, de **gemeente** van **christus**.

Dm merken wij **zije** christenen, dat wij met onze rijkdom iets goeds **kunnen** doen: wij **mogen** een nieuwe 'home' worden **voor** vluchtelingen.

En **samen** ontvangen we het voorrecht om ons te oefenen om culturele verschillen in te passen in Christus en zijn echte gemeenschap.

Ze helpen ons deuren in te gaan **voor de opening waarvan we** tientallen jaren gebeden hebben: **toegang tot de moslims**.

Ze helpen ons in de hulp aan **andere asielzoekers**.

Voor het zendingswerk kunnen ze **ons** veel leren.

En voor ontwikkelingswerk.

Hoe onnaspeurlijk **zijn** Gods wegen.

Dat is de samenvatting van Paulus in Romeinen 11, als hij laat zien hoe God zijn **kerk** bouwt, uit joden en heidenen, en daarvoor zelfs **de**

zonde gebruikt. **Voor** hen die bukken voor **Hem**. Die wonderbaarlijke wijsheid en **goedheid** zien **we ook als God** nu zijn kerk bouwt, als Hij mensen uit de Eerste Wereld confronteert met die uit de Tweede en Derde Wereld, en **met de zonden van** de opstand tegen de Heer van de hele wereld. Als we **de gevolgen daarvan** zien, en **erkennen** onder Gods **evangelie**, dat ons dwingt de vergeving aan te nemen – dan **beginnen we** ook te vragen verder mee **te mogen gaan** op de route die God **kiest**.

Hij doet ons leven in **een** multiculturele samenleving. We **krijgen** nieuwe kansen. Naast het **sturen** van zendingen mogen we ook voorgangers van elders vragen, en ontvangen. **In deze** tijd zouden aanstaande dominees in Nederland misschien een aantal maanden college **kunnen** krijgen van **gastdocenten uit de Tweede of Derde** Wereld. Bet zou kunnen helpen om de ogen te scherpen voor dat heel bijzondere, dat **het** evangelie niet **is** van Noord of Zuid, maar wel goed is voor Noord en Zuid.

Tenslotte

ik wil graag eindigen met wat twee **oud-zendingsmensen** zeiden die te ziek **zijn** om dit symposium mee te maken. Ik wil ze bij **name** noemen: ds. Jaap Koelewijn die **werkte** in **Port Moresby, Papua New Guinea**, en ds. Koos van der Velden, die op de andere helft van datzelfde eiland werkte, Irian Jaya.

Ik vroeg **hen** af ze samenvattend wilden aangeven wat het belang-**rijkste** is voor een dag als **deze**.

Koelewijn zei: voldoening & een jonge gemeente groeit, door Gods **kracht**, daar **waar ze** wonen.

Van der Velden zei: zie de mensen **voor** je zoals ze zijn.

Ik zie overeenkomst in de beide **antwoorden**.

In de eerste plaats **deze**: ze noemen niet iets van theoretische **kennis**, maar van **houding**. Een houding van liefde en openheid: de ander niet **naar** je hand **zetten**, niet

gebruiken en als objecten **van** onze theorieën, maar als mensen: **zó** zijn ze, **dáár** wonen ze, **zó** leven ze en **dát** zeggen ze en **zo zijn** ze, **concreet**. Dat leren we **alleen weten** door in hun huis te eten en te slapen, en hun **kinderen** ziek te zien, en hun voldoening als het goed gaat.

Worstelen, bidden om die andere als **mèns** voor **ons** te zien.

Dat leren **we** het beste **als** we naar hen **kijken** met de ogen **van** God, die zo anders is **dan we denken**, die ogen van Christus, het Lam – **Hij** **zág** de mensen, en hielp **ze** echt, vooral van die ellende die ze zelf niet doorhadden.

Dat Lam mogen we volgen. Waar **Hij** **ook** gaat. Laten we vasten en bidden om elkaar te wijzen op **Hém**.

Wat mijn verhaal betreft – het moet gecorrigeerd worden, en **aan-**gevuld. Maar ik geef het als een bij-**drage**. Aan het samen vasten en bidden **om** het **Lam** **te** leren zien, en te volgen.

¹ C.J. Haak, Jac. Kruidhof, T.J.S. de Vries, D.J. Zandbergen (red), *Met vereende kerken*, GMO-bulletin nr. 6, ISBN 90-75731-03-5, 260 pgg., geïllustreerd, verkrijgbaar door f 22,50 over te maken op Postbank rek.nr. 208435 t.n.v. GMO Zwolle, o.v.v. Met vereende kerken. Er is nog een kleine voorraad aanwezig...

'Oecumene van het hart'

Ds. A. van der Veer, Christelijk Gereformeerd predikant en voorzitter van de Evangelische Omroep, gebruikt de laatste tijd graag de term 'oecumene van het hart'. In De Wekker van 3 januari 1997 schrijft hij over de zorgelijke ontwikkelingen in de publieke omroepen. Tot nu toe hebben christenen een grote plaats op het podium van radio en televisie. En dat is belangrijk. **Meningsvorming** vindt meer buiten dan binnen de kerk plaats. Wie de media in handen heeft, heeft een machtig middel. Maar zal er ook na 2000 nog ruimte zijn voor kerken en christelijke omroepverenigingen? Naar het onderdeel van de nog steeds groeiende meerderheid is onze tijd voorbij.

Het is verschrikkelijk jammer dat ons land niet meer een christelijk land genoemd kan worden. Maar er kan ook van een minderheid een geweldige kracht uitgaan. Een weinig zuurdeeg maakt het gehele deeg zuur!

Gelukkig dat steeds meer christenen ervan overtuigd raken dat wij de handen ineen moeten slaan. Verblijdend is de groeiende beweging van de oecumene van het hart. Er zijn verschillen in het denken van christenen, grote verschillen. Maar te weinig werd tot nu toe beklemtoond en beleefd waarin zij één zijn.

Onze tijd is volgens de Bijbel de laatste tijd. De kenmerken die de Bijbel noemt van de mens van die tijd zijn verrassend herkenbaar. Lees 1 Timotheus 3 er maar op na: meer liefde tot genot dan voor het gebod. Het zijn de kenmerken van de mens die God niet dient. Aan de andere kant roept de Bijbel christenen op om in de laatste tijd zich nog meer te wijden aan God wie heilig is, hij worde nog heiliger. De mediastorm staat niet op zichzelf. Wie in Hilversum werkt, staat middenin de stroming van de wereld van nu. Christenen, let op uw zaak. Sla de handen ineen. Werk, waar het kun, zoveel mogelijk samen. Anders zullen wij heel spo-

dig kwijt zijn, wat God ons vele, vele jaren heeft gegeven. Wilien wij de stille revolutie tegengaan, dan is meer actie nodig dan die wij tot nu toe aan de dag hebben gelegd.

Het gaat om méér!

In De Waarheidsvriend van 5 december jl. schreef dr. ir. J. van der Graaf een artikel onder de kop: De kerk gaat boven 'oecumene van het hart' uit.

Velen zijn moe geworden van besprekingen en conferenties over oecumene, in de zin van kerkelijke eenheid. In eigen land werkt enerzijds de wijze waarop het Samen op Weg-proces zich ontwikkelt, niet geestelijk aanstekelijk of inspirerend. Anderzijds werkt ook de vruchteloosheid van kerkelijke gesprekken of van conferenties binnen de 'kleine oecumene' verlamdend op mensen. Met het gevolg dat velen noch voor het één noch voor het ander nog warm lopen. Men 'gelooft' het wel. Toch zoeken mensen geestelijke dwarsverbanden. Ze zoeken en vinden andere circuits en verbanden, waarin ze geestelijke gemeenschap metterdaad beleven. Allerlei verbanden, waar mensen uit verschillende kerken of bewegingen elkaar ontmoeten, floreren: toogdagen van allerlei slag en snit, familiedagen, jongerendagen, psalmzangdagen, manendagen, vrouwenconferenties of ontmoetingen. Met name ontmoetingsplaatsen binnen de evangelische wereld zijn een functie gaan krijgen voor velen uit de gereformeerde gezindte, voor ouderen en jongeren. Daar vinden geen moeilijke en vruchteloze discussies plaats over kerkelijke eenheid. Daar wordt – zo heet het dan – eenheid beléefd, waarover elders slechts gesproken wordt. De benaming 'evangelisch' is vaak slechts een verzamelnaam voor verbanden, waar merendeels mensen uit de reformatische kerken komen.

In dat verband valt vandaag regelmatig de uitdrukking 'oecumene

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

van het hart', die ook in de titel van dit artikel is verwoord. Het is met name ds. A. van der Veer, voorzitter van de Evangelische Omroep, die deze uitdrukking is gaan bezigen. Op het programmaboekje van de EO-familiedag-1996 stond: 'Het is mijn diepste verlangen dat in ons land de oecumene van het hart steeds meer zichtbaaren tastbaar mag worden'. In zijn jaarrede voor de ledenraad van de EO zei hij dienaangaande:

'Zo is de EO meer dan een omroep geworden. Een trefpunt, een plaats van herkenning, een oase in de woestijn van secularisatie, waar het goed toeven is, nl kun je er niet blijven wonen. Je wordt bemoeid, gesterkt. En als je weer verder trekt, heb je het gevoel dat je er weer tegen kunt. Een geschenk van God, deze oecumene van het hmt. Psalmen worden gehoord, maar ook opwekkingsliederen worden gezongen. Men luistert naar elkaar. Men zingt met elkaar. De één houdt zijn handen samen. Bij de ander gaan de handen omhoog. Dat is de EO. Wij hebben elkaar lief, omdat Hij ons lief heeft.'

Als teken van die gemeenschap noemde Van der Veer het overal aangebrachte vissenteken, dat een Christusteken is.

Van der Graaf vindt de 'oecumene van het hart' wel herkenbaar en positief te waarderen. Maar ds. Van der Veer zei intussen al, dat mensen niet kunnen blijven wonen op plekken waar deze 'oecumene' wordt beleefd. En Van der Graaf stemt daarmee in: *Oecumene van het hart is van voorbijgaande aard. Het gaat om meer dan geestelijke herkenning van kinderen Gods onderling. Het gaat ook om verbod, om ambt, om belijdenis, om de*

kerk als instituut, om kerkelijke ordening, zoals drs. C. Blenk terecht heeft opgemerkt. Even later vervolgt hij:

Kerk of beweging?

Bewegingen, die zich terzijde van de kerk(en), soms met veel vuur en aanhang, hebben gemanifesteerd, zijn na korter of langer tijd weer verdwenen. En daarom zijn we toch geroepen om te staan in de worsteling om de kerk, om de éne en ware kerk zelf, die we om Gods wil liefhebben. Plekken, waar 'oecumene van het hart' wordt beleefd, mogen best een oase zijn, maar de kerk is meer dan het hart. Ze is openbaring van het Lichaam

van Christus. De kou in de kerk, zeker ook in concreet eenheidspogen, kan soms verlangen naar de warmte van gemeenschapsbeleving met anderen wakker roepen. Maar daarmee mogen we het zicht op de gemeente en op de kerk niet verliezen. De EO is de kerk niet. Dat zei ik – als ik het even persoonlijk toe mag spitsen – ooit tegen ds. W. Glashouwer sr. bij de oprichting van de EO, toen hij zijn geloof in de kerk verloren leek te hebben (of dreigde te verliezen) en hij de EO als de nieuwe geloofsgemeenschap zag. Het mag worden gezegd dat de EO, als gemeenschap van mensen uit verschillende kerken en bewegin-

gen, breed om zich heen heeft gegrepen en w ook een fundamentele plaats in onze samenleving heeft gekregen. Maar ook nu zeg ik: de EO is de kerk niet. Als de EO, met alle evangelische aanlevende van dien, morgen binnen ons omroepbestel (onverhoopt!) zou verdwijnen, dan zal er hopelijk nog de kerk zijn! Er is meer dan de oecumene van het hart. Jammer dat er zo (te) weinig van gerealiseerd wordt.

We zijn het ditmaal hartelijk met Van der Graaf eens. Destemeeer vragen we: Wanneer heeft de Gereformeerde Bond tijd voor een gesprek met de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken?

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is kei maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premiererestitutie

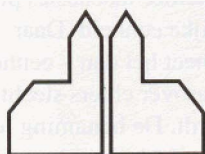
Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premiererestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premiererestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB's-Henogenkh. W. 073-612 21 66

UIT DE KERKEN

Aangenomen naar Groningen-Oost: J.W. Roosenbrand te Putten die bedankte voor Bussum-Huizen.

Herdenking Vrijmaking

Ommen – Op vrijdag 24 januari a.s. wordt in Ommen herdacht dat vijftig jaar geleden de Vrijmaking plaatsvond. Tijdens een herdenkingsvergadering zal prof. J. Kamp-huis spreken over 'De weg van gehoorzaamheid'. Een kinderkoor, een gemengd koor en muziekvereniging 'De Bazuin' zullen eveneens hun medewerking verlenen. De bijeenkomst zal plaatsvinden in 'Het Baken', Trompstraat 2, Ommen. Aanvang: 19.30 uur.

